

УДК 342.951

ДЕЯКІ АСПЕКТИ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА В УКРАЇНІ

**І.Ю. ЛОМАКІНА, кандидат юридичних наук,
Білоцерківський національний аграрний університет¹**

У статті досліджено особливості адміністративно-правового регулювання інформаційного забезпечення сільського господарства в Україні. Зроблено висновок, що таке забезпечення має здійснюватись із застосуванням комплексу заходів державного стимулювання.

Адміністративно-правове регулювання інформаційного забезпечення сільського господарства, адміністративно-правове регулювання, сільське господарство, комплекс заходів державного стимулювання, інформаційне забезпечення.

Необхідною умовою успішного сільськогосподарського виробництва є інформування сільськогосподарських підприємств про сучасні досягнення науки та техніки, інноваційні технології та передовий досвід у розвитку галузі як на місцевому, регіональному так і на глобальному рівні.

Однією із особливостей адміністративно-правового регулювання інформаційного забезпечення сільського господарства є здійснення інформаційної політики у цій сфері із застосуванням заходів державної підтримки. Відомий вислів «Хто володіє інформацією – володіє світом» повною мірою стосується і аграрного сектора економіки. Тому важливим чинником ефективності сільськогосподарського виробництва є можливість своєчасного задоволення інформаційних потреб сільськогосподарських товаровиробників.

Питання адміністративно-правового регулювання інформаційного забезпечення сільського господарства не набуло комплексного дослідження. Однак деякі аспекти цієї проблеми були висвітлені в працях таких вчених: А.І. Берлача, О.В. Гафурової, В.М. Єрмоленка, В.П. Жушмана, М.В. Краснової, В.І. Курила, О.В. Кузьменко, В.З. Янчука та ін.

Метою цієї статті є визначення особливостей адміністративно-правового регулювання інформаційного забезпечення сільського господарства в Україні.

Адміністративно-правове регулювання – це цілеспрямований вплив норм адміністративного права на суспільні відносини з метою забезпечення за допомогою адміністративно-правових заходів прав

свобод і публічних законних інтересів фізичних і юридичних осіб, нормального функціонування громадянського суспільства та держави [1, с. 87]. За допомогою адміністративно-правових заходів необхідно забезпечити ефективне правове регулювання права на інформацію сільськогосподарських товаровиробників. На думку О. Мельника, «...саме ефективне правове регулювання забезпечує захист прав особистості, стабільність, порядок і організованість, реалізацію перспектив соціального і економічного розвитку» [2, с. 132].

Ефективному адміністративно-правового регулюванню інформаційного забезпечення сільського господарства в Україні сприяє прийняття низки нормативно-правових актів з питань реалізації права на інформацію. Право сільськогосподарських товаровиробників на інформацію гарантується ст. 34 Конституції України та Законами України «Про інформацію» від 2 жовтня 1992 р. [3], «Про доступ до публічної інформації» від 9 червня 2013 р. [4]. За умов зростання надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру громадяни України мають право своєчасно бути поінформованими про різноманітні відомості екологічного характеру. Обов'язок такого інформування покладено Конституцією України на державу та її органи в контексті ст. 16, яка встановила загальний обов'язок держави щодо забезпечення екологічної безпеки і підтримання екологічної рівноваги на території України, подолання наслідків планетарної Чорнобильської катастрофи та збереження генофонду Українського народу [5; 6, с. 70–73].

Слід зазначити, що законодавчі акти, які визначають правове становище сільськогосподарських товаровиробників, не містять окремих правових норм присвячених інформаційному забезпеченню їх діяльності. Не знайшли ці питання належного відображення і в законодавчих актах, які визначають пріоритетність розвитку АПК України [7; 8; 9; 10]. Чинне законодавство, яке визначає особливості здійснення окремих видів виробничо-господарської діяльності, закріплює право сільськогосподарських товаровиробників на формування інформаційної бази даних з племінної справи та періодичної публікації аналітичних відомостей з племінної справи у тваринництві (ст. 6 Закону України «Про племінну справу у тваринництві»); повну та достовірну інформацію про появу, поширення, розвиток шкідливих організмів та їх шкодочинність (ст. 18 Закону України «Про захист рослин» [11]); про небезпечні, стихійні гідрометеорологічні явища та їх прогноз, а також про стан навколишнього природного середовища та небезпечні роботи (ст. 37 Закону України «Про бджільництво»); про епізоотичний стан відповідної території та оголошення карантину тварин (ст.ст. 36, 48 Закону України «Про ветеринарну медицину»); про фітосанітарний стан на відповідній території (Закон України «Про карантин рослин» [12]); про можливість реалізації, використання і споживання харчових продуктів, продовольчої сировини і супутніх матеріалів в Україні (Закон України «Про безпечність та якість

харчових продуктів» [13]) про обсяги закупівель заставного зерна та заставні ціни (ст. 61 Закону України «Про зерно та ринок зерна в Україні») тощо. Реалізація зазначених правомочностей забезпечується обов'язком органів державної влади, а також органів місцевого і регіонального самоврядування інформувати про свою діяльність та прийняті рішення; створенням у державних органах спеціальних інформаційних служб або систем, що забезпечували б у встановленому порядку доступ до інформації; вільним доступом суб'єктів інформаційних відносин до статистичних даних, архівних, бібліотечних і музейних фондів; створенням механізму здійснення права на інформацію; здійсненням державного контролю за дотриманням законодавства про інформацію; встановленням відповідальності за порушення законодавства про інформацію.

Враховуючи процеси, що відбуваються в аграрному секторі економіки, а саме – поява нових суб'єктів господарювання, які самостійні у своїй діяльності та прийнятті управлінських рішень, кризові явища в АПК, які характеризуються обмеженістю матеріально-технічних, фінансових та інших ресурсів, відсутністю розвинутої аграрної ринкової інфраструктури, низьким рівнем кадрового забезпечення сільськогосподарських товаровиробників інформаційне забезпечення сільськогосподарських товаровиробників має здійснюватись із застосуванням комплексу заходів державного стимулювання інформаційного забезпечення.

Функції щодо інформаційного забезпечення сільськогосподарських товаровиробників покладені на Міністерство аграрної політики та продовольства України. Відповідно до Положення про Міністерство аграрної політики та продовольства України (далі – Мінагрополітики), затвердженого Указом Президента України від 23 квітня 2011 р. № 500/2011, Міністерство аграрної політики та продовольства України забезпечує у межах своїх повноважень впровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, створення системи національних інформаційних ресурсів; здійснює державне регулювання в галузі дорадчої діяльності, вносить пропозиції щодо формування державної політики у цій сфері, координує діяльність саморегулювальної організації, яка об'єднує суб'єктів дорадчої діяльності; здійснює виставкову та ярмаркову діяльність у галузях агропромислового виробництва; проводить моніторинг внутрішнього і зовнішнього аграрного та продовольчого ринку, створює і забезпечує постійне функціонування системи інформаційного забезпечення діяльності оптових ринків сільськогосподарської продукції; здійснює заходи щодо інтеграції до Європейського Союзу, в тому числі з адаптації законодавства, та забезпечує галузеве співробітництво. Крім того, згідно із Положенням Мінагрополітики України з метою організації

своєї діяльності: засновує в установленому порядку засоби масової інформації з метою висвітлення питань, що віднесені до його компетенції; забезпечує відповідно до законодавства технічний захист інформації, яка є власністю держави, або інформації з обмеженим доступом. Як бачимо Мінагрополітики зобов'язане здійснювати заходи з приводу інтеграції до Європейського Союзу, однак необхідним також є покладання на це міністерство функції роз'яснення сільськогосподарським товаровиробникам економічних переваг та недоліків укладення Угоди про асоціацію з Європейським Союзом. Основні негативні наслідки від укладення цієї Угоди будуть стосуватися саме сільського господарства України.

Отже, адміністративно-правове регулювання інформаційного забезпечення сільськогосподарських товаровиробників передбачає здійснення державою та уповноваженими органами комплексу заходів, спрямованих на створення сприятливих умов сільськогосподарським товаровиробникам для отримання своєчасної, повної та достовірної інформації з соціальних, економічних та правових питань з метою ефективного здійснення товарного сільськогосподарського виробництва.

На сучасному етапі в аграрному секторі економіки набули поширення такі правові форми отримання інформації як консультування, проведення виставкових заходів, інформаційне забезпечення через засоби масової інформації, проведення науково-практичних конференцій.

Особливістю розвитку консультаційних послуг в АПК є становлення та розвиток мережі сільськогосподарських дорадчих служб в Україні. Сільськогосподарське дорадництво – це порівняно новий інститут аграрного права. Поняття цього різновиду дорадництва почало формуватись на початку 2000-х років, а дістало своє правове закріплення у Законі України «Про сільськогосподарську дорадчу діяльність» від 17 червня 2004 р. [14, с. 383]. На виконання Закону України «Про стимулювання розвитку сільського господарства на період 2001–2004 років» від 18 січня 2001 р. Наказом Міністерства аграрної політики України, Української академії наук та Національного аграрного університету від 25 квітня 2001 р. № 114/36/165 затверджено Концепцію становлення і розвитку мережі сільськогосподарських дорадчих служб в Україні [15]. Відповідно до зазначеної Концепції основними функціями дорадчих сільськогосподарських служб є підвищення рівня знань і практичних навичок сільськогосподарських товаровиробників шляхом активного навчання, індивідуального консультування, демонстраційних показів, надання інтегрованої інформації.

В Україні відповідно до Закону України «Про сільськогосподарську дорадчу службу» дорадчі послуги поділяються на комерційні та соціально необхідні послуги. При цьому, державне стимулювання інформаційного забезпечення сільськогосподарських товаровиробників полягає у визначенні переліку соціально необхідних дорадчих послуг, надання яких фінансується за рахунок бюджетних коштів [16]. Крім того, Закон передбачає можливість фінансування сільськогосподарських дорадчих служб за рахунок Державного бюджету.

Сільськогосподарські товаровиробники мають право звернутись до відповідних державних органів з інформаційним запитом щодо доступу до офіційних документів та запитом щодо надання письмової або усної інформації. Механізм реалізації зазначеного права визначено Законом України «Про інформацію». Чинним законодавством України закріплено обов'язок за органами законодавчої, виконавчої та судової влади, їх посадовими особами надавати інформацію, що стосується їх діяльності, письмово, усно, по телефону чи використовуючи публічні виступи своїх посадових осіб (ст. 32 Закону України «Про інформацію», а також нормативно-правові акти, які визначають компетенцію відповідних державних органів).

З метою підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарських товаровиробників, показу в експозиціях конкретних шляхів розв'язання актуальних проблем економічного, науково-технічного і соціального розвитку аграрної сфери економіки в Україні здійснюються заходи, спрямовані на розвиток виставкової діяльності в АПК. Зокрема, постановою Кабінету Міністрів України від 22 серпня 2007 р. № 1065 «Про вдосконалення виставково-ярмаркової діяльності в Україні» [17] затверджено Концепцію розвитку виставково-ярмаркової діяльності.

Створено мережу організацій, основним видом діяльності яких є проведення виставок, демонстраційних показів, ярмарок тощо. До них відносяться Виставковий комплекс Міністерства аграрної політики та продовольства України в с. Чубинському Бориспільського району Київської області, корпорація «Українська універсальна агропромислова біржа – «Украгропромбіржа» – офіційний організатор – розпорядник проведення державних виставкових заходів у сфері агропромислового комплексу, Національний комплекс «Експоцентр України», Сорочинський ярмарок тощо.

Виставкові заходи мають велику практичну цінність, оскільки крім інформаційного забезпечення вони сприяють налагодженню ділових

стосунків між сільськогосподарськими товаровиробниками. У зв'язку з цим, необхідно створити рівні умови для участі сільськогосподарських товаровиробників у різного роду виставках (затвердити критерії).

Інформаційне забезпечення сільськогосподарських товаровиробників, як правило, здійснюється через засоби масової інформації, до яких належать: теле- і радіомовні організації; інформаційні агентства; друковані засоби масової інформації. Слід зазначити, що роль мас-медіа в формуванні суспільної думки є безспірною. Тому держава створює сприятливі умови для функціонування засобів масової інформації шляхом протекціоністської політики зниження споживчої вартості інформаційної продукції, включаючи податкове, тарифне, митне, валютне та господарське регулювання, відшкодування збитків, подання фінансової допомоги [18].

Проблемам аграрного сектора економіки України засоби масової інформації приділяють значну увагу. Зокрема, за цією тематикою засновано ряд спеціалізованих періодичних видань, в окремих друкованих засобах масової інформації відведені окремі рубрики. Проте, отримання сільськогосподарськими товаровиробниками інформації таким чином має певні труднощі: інформація, яка міститься в періодичних виданнях подається, як правило, безсистемно, а вартість спеціалізованих видань залишається високою.

Отримання інформації через радіомережу та телебачення ускладнюється через відсутність радіо- та телевізійного зв'язку у сотнях поселень а також через відключення електроенергії [19, с. 200]; брак програм аграрної спрямованості, а ті, які мають місце транслюються в час несприятливий для перегляду.

Інформаційне забезпечення сільськогосподарських товаровиробників здійснюється також шляхом проведення науково-практичних конференцій, симпозіумів, семінарів, нарад з актуальних проблем розвитку аграрної сфери економіки. Зокрема, проведення обласних науково-практичних конференцій з підведення підсумків виконання Указу Президента України від 3 грудня 1999 р. № 1529/99 «Про невідкладні заходи щодо прискорення реформування аграрного сектора економіки» тощо.

В Україні створено систему інституцій, основними напрямками діяльності яких є проведення науково-практичних конференцій, «круглих столів», симпозіумів, семінарів тощо. До них відносяться: Національний інститут стратегічних досліджень, Торгово-промислова палата України,

Український державний фонд підтримки фермерських господарств, дорадчі служби та ін. Фінансування витрат, пов'язаних з організацією та проведенням науково-практичних конференцій, «круглих столів», симпозіумів, семінарів може здійснюватись за рахунок державного бюджету. Будь-які витрати сільськогосподарських товаровиробників, пов'язані з участю у конференціях або симпозіумах, які проводяться за тематикою, що збігаються з основною діяльністю платника податку відносяться до складу валових витрат платника податку.

Аналіз нормативно-правових актів з питань підготовки та проведення науково-практичних заходів засвідчив, що їх учасниками, як правило, є представники органів влади (заступники голів облдержадміністрацій з питань АПК, начальники головних управлінь сільського господарства і продовольства облдержадміністрацій тощо), і рідко передбачена участь сільськогосподарських товаровиробників, що створює перешкоди в реалізації сільськогосподарськими товаровиробниками права на інформацію.

Таким чином, на основі викладеного вище можна зробити такі висновки щодо адміністративно-правового регулювання інформаційного забезпечення сільського господарства в Україні: 1) правові норми щодо інформаційного забезпечення сільськогосподарських товаровиробників містяться в нормативно-правових актах різного рівня, єдиний нормативно-правовий акт відсутній; 2) чинне законодавство закріплює за сільськогосподарськими товаровиробниками право на інформацію, але не містить ефективного механізму його реалізації; 3) у зв'язку з важливим значенням інформаційного забезпечення сільськогосподарських товаровиробників і незадовільним його станом на сучасному етапі доцільним є прийняття Національної програми інформаційного забезпечення розвитку АПК. Зазначена Програма має закріпити комплексний підхід до інформаційного забезпечення сільськогосподарських товаровиробників.

Список літератури:

1. Адміністративне право України в сучасних умовах (виклики початку XXI століття) : моногр. / за заг. редакцією В.В. Галуцька. – Херсон : Херсонська міська друкарня, 2010 : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.law-property.in.ua/images/books/apuvsu.pdf>
2. Мельник О. Сфера правового регулювання : поняття, ознаки, види / О. Мельник // Право України. – 2010. – № 9. – С. 132–138.
3. Про інформацію : Закон України від 2 жовтня 1992 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 48. – Ст. 65.
4. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 9 червня 2013 р. № 2939-VI // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2011. – № 32. – Ст. 314.

5. Краснова М.В. Гарантії реалізації права громадян на екологічну інформацію : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06 / Краснова Марія Василівна. – К., 1997. – 199 с.
6. Краснова М.В. Правове регулювання екологічного інформування в контексті міжнародних конвенцій: порівняльно-правовий аналіз / Марія Василівна Краснова // Вісник Київського Національного університету імені Тараса Шевченка. Юридичні науки. – 2003. – Вип. 50. – С. 70–73.
7. Про пріоритетність соціального розвитку села та агропромислового комплексу в народному господарстві : Закон України від 15 травня 1992 р. № 400-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 32. – Ст. 453.
8. Про стимулювання розвитку сільського господарства на період 2001–2004 роки : Закон України від 18 січня 2001 р. № 2238-III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 11. – Ст. 52.
9. Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року : Закон України від 18 жовтня 2005 р. № 2982-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – № 1. – Ст. 17.
10. Про державну підтримку сільського господарства : Закон України від 24 червня 2004 р. № 1877 // Урядовий кур'єр. – 2004. – 29 вересня.
11. Про захист рослин : Закон України від 14 жовтня 1998 р. № 180 // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 50–51. – Ст. 310.
12. Про карантин рослин : Закон України від 3 квітня 2003 р. в редакції закону від 4 липня 2013 № 406-VII : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3348-12>.
13. Про безпечність та якість харчових продуктів : Закон України від 6 вересня 2005 р. № 2809 – IV // Відомості Верховної Ради України. – 2005. – № 50. – Ст. 533.
14. Єрмоленко В.М. Правове забезпечення сільськогосподарського дорадництва / В.М. Єрмоленко // Аграрне право України : підруч. / В.М. Єрмоленко, О.В. Гафурова, М.В. Гребенюк [та ін.] ; за заг. ред. В.М. Єрмоленка. – К. : Юрінком Інтер, 2010. – 608 с.
15. Про становлення і розвиток мережі сільськогосподарських дорадчих служб в Україні : Наказ Міністерства аграрної політики України, Української академії аграрних наук, Національного аграрного університету від 25 квітня 2001 р. № 114/36/165 : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1065-2007-%D0%BF>
16. Про сільськогосподарську дорадчу діяльність : Закон України від 17 червня 2004 р. № 1807-IV // Відомості Верховної Ради. – 2004. – № 38. – Ст. 470.
17. Про вдосконалення виставково-ярмаркової діяльності в Україні : Постанова Кабінету Міністрів України від 22 серпня 2007 р. № 1065 // Офіційний вісник України. – 2007. – № 65. – С. 15.
18. Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів : Закон України від 23 вересня 1997 р. № 540/97-ВР // Відомості Верховної Ради. – 1997. – № 50. – Ст. 302.
19. Хорунжий М.Й. Аграрна політика : навч. посіб. / Микола Йосипович Хорунжий. – К. : КНЕУ, 1998. – 234, [6] с.

В статье исследованы особенности административно-правового регулирования информационного обеспечения сельского хозяйства в

Украине. Сделан вывод, что такое обеспечение должно осуществляться с применением комплекса мер государственного стимулирования.

Административно-правовое регулирование информационного обеспечения сельского хозяйства, административно-правовое регулирование, сельское хозяйство, комплекс мер государственного стимулирования, информационное обеспечение.

The article studies the characteristics of administrative and legal regulation of information of agriculture in Ukraine. It is concluded that such provision should be made using a set of measures of state stimulation.

Administrative and legal regulation of information support of agriculture, administrative and legal regulation, agriculture, set of measures of state stimulation, information support.